

Alkoholiseaduse rikkumised alaealistele alkoholi müümisel

Andri Ahven, Kätlin-Chris Kruusmaa

Sisukord

1. Sissejuhatus
2. Statistika
3. Veebiküsitluse tulemused

Kriminaalpoliitika analüüs

Nr 4/2013

www.just.ee/uuringud

www.just.ee/kriminaalstatistika

Eesmärk

Käesoleva töö eesmärgiks oli analüüsida alaealistele alkoholi müümise juhtumite menetlemist ning selles ilmnenud probleeme, et hinnata vajadust karistusmäärade muutmiseks niisuguste süütegude eest. Töös ei käsitleta muid alaealistele alkoholi kättesaadavuse piiramisele suunatud meetmeid, mis nõuaks eraldi analüüsi ja mille hindamiseks pädevus puudub.

Järeldused

Alkohol on Eestis alaealistele kergesti kättesaadav, kuid selles osas ei ole me kuidagi erandlikus olukorras teiste riikidega võrreldes. Tervise Arengu Instituudi ja TNS Emori uuringu (2012) andmetel saavad alaealised põhilise osa alkoholist kätte täisealiste tuttavate abiga – seega ei saa karistuslikud meetmed alaealistele alkoholi kättesaadavuse piiramisel avaldada määravat mõju. Karistusi alkoholi alaealisele müümise või alkoholi üleandmise eest määratakse harva ning ka järelevalveasutuste jaoks niisuguste juhtumite avastamise võimaluste paranemisel jääks niisuguste süütegude registreerimine kaugemale maha ainuüksi alaealise poolt alkoholi tarvitamise juhtumite ametlikult registreeritud arvust, rääkimata nähtuse tegelikust ulatusest.

Rikkumise avastamisel võetakse enamasti vastutusele vaid füüsiline isik ka sellisel juhul, kui ta töötab müüja või teenindajana; juriidilisi isikuid on karistatud harva. Praktiliselt kõik alaealisele alkoholi kättesaadavaks tegemist puudutavad rikkumised on menetletud politsei poolt; kohaliku omavalitsuse ametnikud on menetlenud vaid üksikuid rikkumisi.

Karistuste karmistamise mõju alaealiste üldise alkoholitarvitamise vähendamisel jääks seetõttu vägagi piiratuks, eriti kui arvestada tegelikku karistuspraktikat nii politsei kui kohtute poolt: süütegude eest määratavad karistused on valdavalt kehtiva alammäära lähedal ning ülemmäärasid praktiliselt ei kohaldata. Samas on ülemmäärad küllalt karmid juba praegu: vaatlusaluste väärtegude puhul rahatrahv 1200 eurot ning kuritegude puhul rahaline karistus või kuni üheaastane vangistus. Seetõttu nende tõstmine vaevalt olulist ennetavat mõju avaldaks.

Nelja viimase aasta jooksul alaealisele alkoholi müümise eest karistatud kaupluse- või muu ettevõtte müüjatest on korduvalt karistatud vaid üht isikut – ülejäänud ligikaudu kahesajal juhul on rikkumine jäänud ühekordseks (kui silmas pidada avastatud rikkumisi)

Karistuslike meetmete mõju saab suurendada pigem süütegude avastamise tõenäosust tõstes, mitte väheste tabatud süüdlaste veel karmima karistamisega. Lisaks võib karmide karistuste kohaldamine sageli kaasa tuua uusi probleeme, näiteks väikesepalgalise ja tööturul väheste konkurentsivõimega müüja puhul töökoha kaotuse koos sellest tulenevate tagajärgedega. Eelöeldut arvestades ei saa pidada mõistlikuks ettepanekut esmakordse alaealisele alkoholi müümise korral kriminaalkaristuse määramiseks.¹

Karistusseadustiku revisjoni töörühm on toetanud siseministeriumi poolt tehtud ettepanekuid alkoholiseaduse muutmiseks, millega loobutaks alaealise karistamisest alkoholi ostmise eest – sellega antaks järelevalveorganitele võimalus kontrollostudeks.² Samuti on kavas lisada füüsilise isiku poolt alkohoolse joogi käitlemisel vanusepiirangu rikkumise eest ette nähtud võimalike sanktsioonide hulka rahatrahvi kõrvale ka arest.³ Aresti sätestamisel ühe võimaliku karistusliigina tekiks võimalus määratud arest omakorda asendada ÜKT-ga, mis võib olla otstarbekam rahatrahvist või aresti reaalsest ärakandmisest.

Füüsiliste isikute karistuste ülemmäärade tõstmisest mõjusam võib olla tähelepanu tugevdamine juriidilistele isikutele, et suurendada ettevõtete juhtkonna huvi alaealistele alkoholi müümise mõjusa tõkestamise vastu. Kohtulahenditest ilmneb, et kohus ei pea õigeks üldpreventiivsetel eesmärkidel määrata isikule karistus, mis ületab tema süü suuruse konkreetsetes juhtumites. Sarnane põhimõte kehtib alkoholimüügiloo tühistamise kaalumisel: sobiva meetme valikul tuleb eeskätt arvestada rikkumise raskust, selle korduvust ja kordumise ohtu, rikkumise olemust (kas tegu on hooletuse või tahtlusega), rikkumisele reageerimist (kas on võetud meetmeid edasiste rikkumiste ärahoidmiseks), meetme proportsionaalsust rikkumisega – käesoleva töö kontekstis võib ka öelda, et nõrka järelevalvet ei saa kompenseerida karistuste karmusega.

Käesoleva uuringu raames läbi viidud veebiküsitlus näitas, et arvestatav osa kohaliku omavalitsuse ametnikest sooviks karistuste karmistamist; samas ei jaganud seda seisukohta ükski vastanud politseiametnik. Need andmed viitavad sellele, et suur osa ametnikest ei ole kursis seaduses ette nähtud võimalustega ja tegeliku karistuspraktikaga – viimane asjaolu on mõistetav, kuna niisuguseid andmeid pole seni avaldatud. Niisuguses olukorras on alaealistega tegelevatel ametnikel ning ka avalikkusel raske argumenteeritult oma seisukohti avaldada. Siiski arvas hulk vastajaid, et karistamine on kõige lihtsama tee valimine, kuid alkoholi tarvitamisega seotud probleeme saab lahendada koos sotsiaalprobleemide lahendamisega.

Praegu ettevalmistamisel olevate seadusemuudatustega (korrakaitseadus ja sellega seotud seadused) on kavas täpsustada riigi ja kohalike omavalitsuste pädevust alkoholiga seotud väärtegade menetlemisel ning alkoholi käitlemise järelevalves, mis peaks kaasa aitama kohalike omavalitsuste suuremale aktiivsusele selles valdkonnas. Otstarbekas on luua õiguslikud eeldused omavalitsuste koostööks järelevalvet teostavate üksuste moodustamisel (praegu

¹ Karistusseadustiku (KarS) revisjoni töörühma 06.05.2013 istungil otsustati mitte toetada siseministeriumi poolt tehtud ettepanekut karistuste karmistamiseks, vaid pidada otstarbekaks niisuguse süüteo puhul loobuda väärteoprejuditsioonist ehk korduva alaealisele alkoholi müümise ja ostmise kriminaalkorras karistatavusest.

² Tunnistada kehtetuks alkoholiseaduse (AS) § 72; KarS-i revisjoni töörühma 06.05.2013 istungil toetati seda ettepanekut.

³ Täiendada vastavalt AS § 67 lõiget 1; KarS-i revisjoni töörühma 17.05.2012 ja 06.05.2013 istungitel toetati seda ettepanekut.

toimib niisugune koostöö Ida-Virumaal). See võimaldaks tõsta järelevalvetöötajate kvalifikatsiooni ning vähendada rollikonflikte olukorras, kus väikese omavalitsuse spetsialist peaks õigusrikkujat ühtaegu nii nõustama kui ka karistama.

Käesolevas töös ei püütud hinnata mitmesuguste sotsiaalse suunitlusega meetmete sobivust või efektiivsust, mida kirjeldatakse põhjalikult alkoholipoliitika rohelises raamatus. Samal ajal on ilmne, et noorte alkoholitarbimise vähendamisel on võimalik edu saavutada eeskätt hoiakute muutumise ja mitte karistuspoliitika abiga. Konjunktuuriinstituudi küsitluste andmetel peab avalikkus alaealiste alkoholitarvitamist sedavõrd tõsiseks probleemiks⁴, et eeldused selleks on olemas.

⁴ <http://www.tai.ee/et/valjaanded/trukised-ja-infomaterjalid/download/631>

Sissejuhatus

Käesoleva töö eesmärgiks oli analüüsida alaealistele alkoholi müümise juhtumite menetlemist ning selles ilmnenud probleeme, et hinnata vajadust karistumäärade muutmiseks niisuguste süütegude eest. Töös ei käsitleta muid alaealistele alkoholi kättesaadavuse piiramisele suunatud meetmeid, mis nõuaks eraldi analüüsi ja mille hindamiseks pädevus puudub.

Koolinoorte seas läbi viidud küsitlused on näidanud, et alkohol on alaealistele kergesti kättesaadav ning enne täisealiseks saamist on enamik noori juba korduvalt alkoholi tarvitanud.⁵ Uuringute andmetel saavad alaealised alkoholi valdavalt täisealiste tuttavate või juhuslike inimeste abiga, mitte ise ostes – seega on alkoholi müümisel vanusepiirangu mõju tahe- tahtmata piiratud. Politsei registreerib igal aastal tuhandeid alaealise poolt alkoholi tarvitamise juhtumeid, kuid samal ajal on alaealistele alkoholi müümise juhtumeid menetletud alla saja. Alaealiste poolt alkoholi tarvitamise ulatust arvestades on siiski oluline igasugune alkoholi kättesaadavuse vähendamine.

Noorte seas alkoholi tarvitamise piiramisele on riik viimastel aastatel mitmes programmdokumendis tähelepanu pööranud. Valitsuse 22.01.2009 memorandumiga määratleti alkoholipoliitika peamised prioriteedid: alkoholiga seotud tervisekahjude vähendamine, noorte alkoholitarvitamise tõkestamine ja alkoholi kogutarbimise vähendamine.⁶ Juunis 2010 riigikogu otsusega kinnitatud kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018 näevad ette valitsuse poolt riikliku alkoholipoliitika raamdokumendi heakskiitmist, mille üheks eesmärgiks on alaealiste alkoholitarvitamise ning sellest tulenevate kahjude vähendamine.⁷

Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2011–2015 on planeeritud riikliku alkoholi- ja tubakapoliitika ülevaatamine alkoholi ja tubaka tarvitamise vähendamiseks ning karistuste karmistamine nende alaealistele kättesaadavaks tegemise eest; selleks nähakse ette karistusõiguse revisjoni raames karistusnormide rakendamise analüüs.⁸ Alkoholipoliitikat laiemalt puudutab ülesanne alkoholi- ja tubakapoliitika kontseptsiooni ehk nn roheline raamatu koostamiseks. Alkoholipoliitikat käsitlev roheline raamat valmis 2012. aastal ning see koondab laia ringi erinevates valdkondades kavandatavaid tegevusi ja ettepanekuid võimalikeks meetmeteks, mis muuhulgas peaks kaasa aitama alaealiste poolt alkoholi kättesaadavuse vähenemisele.⁹

Andmed alaealistele alkoholi kättesaadavaks tegemist puudutavate süütegude arvu kohta ning nende lühikirjeldused saadi E-toimikust. Alaealistele alkoholi müümise juhtumite avastamisega ja süütegude menetlemisega seotud probleemidest ülevaate saamiseks korraldati üle-eestiline veebiküsitlus politseiametnike ja kohaliku omavalitsuse ametnike seas, kohtuti Põhja prefektuuri ning Tallinna munitsipaalpolitsei ametnikega.

Alkoholi tarvitamine alaealiste seas ning alaealiste poolt alkoholi ostmine on probleemiks ka suhteliselt karmi alkoholipoliitikaga Põhjamaades. Soome näitel tutvustatakse alaealiste poolt alkoholi kättesaamise takistamiseks võetud meetmeid, mis on aidanud alkoholi kättesaadavust

⁵ <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/208>

⁶ Riiklik alkoholipoliitika. <http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/4042/1/SoM%20Vle%2c%202009.pdf>

⁷ <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50603/Kriminaalpoliitika+arengusuunad+aastani+2018.pdf>

⁸ http://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/uudised/taustamaterjalid/Tegevusprogrammi%20aruanne_2011.pdf

https://www.riigiteataja.ee/aktiis/3100/5201/1001/VVK_209_lisa1.pdf

⁹ http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Tervisevaldkond/Tervisepoliitika/Alkoholipoliitika/Failed/Alkoholi_roheline_raamat.pdf

vähendada. Soomes on hoolimata erinevast alkoholipoliitikast üldine alkoholi tarbimise tase lähedane Eestiga, riigid on alkoholi tarbimise kultuurilt suhteliselt sarnased ning välisriikidest on Soome kohta saadaval kõige rohkem üksikasjalikke andmeid.

Statistika

Alkoholi kättesaadavus ja tarvitamise ulatus alaealiste seas

Alkoholi kättesaadavust ja alkoholi tarvitamise ulatust alaealiste seas kajastavad kõige pikema perioodi jooksul 15–16-aastaste kooliõpilaste hulgas alates 1995. aastast rahvusvahelise uuringu ESPAD¹⁰ raames läbi viidud küsitlused. Eesti on selles uuringus osalenud aastatel 1995, 1999, 2003, 2007 ja 2011.

2011. aasta küsitluse andmetel polnud õpilaste alkoholitarvitamise sageduses 2007. aastaga võrreldes suuri muutusi toimunud. Peaaegu kõik küsitletud (95%) olid alkoholi vähemalt korra elus proovinud. Viimase 30 päeva jooksul oli kõige sagedamini tarvitatud jook poiste seas õlu ja tüdrukute seas siider; kummalgi juhul oli jooki tarvitanud 50% küsitletutest. Küsitlusele eelnenud 12 kuu jooksul ei olnud alkoholi tarvitanud 15% vastanutest (2003. ja 2007. aastal 13%). 2011. aastal oli eelmise uuringuga võrreldes ka mõni protsent rohkem neid õpilasi, kes polnud alkoholi tarvitanud viimase 30 päeva jooksul. Võrreldes rangete piirangutega Põhjamaadega tarvitasid noored Eestis alkoholi küll sagedamini, kuid viimasel korral tarvitatud alkoholi kogus oli Euroopas suurim just Põhjamaades (v.a Island).¹¹

Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuringu 2009./2010. õppeaasta tulemused näitasid, et regulaarseid ehk iganädalasi tarvitajaid oli 15-aastaste poiste hulgas 20% ning tüdrukute hulgas 14%.¹²

Küsitlustes on enamik vastanutest märkinud, et alkohoolsed joogid on kergesti kättesaadavad. ESPAD-uuringu järgi on läbi aastate kõige kergemini kättesaadav olnud õlu, mida 2011. aastal pidas kergesti kättesaadavaks 71% küsitletutest (2003. aastal 86% ja 2007. aastal 75%). Veini pidas 2011. aastal kergesti kättesaadavaks 63% ja kanget alkoholi 54% küsitletutest.

Alaealistele alkoholi müümise tõenäosuse hindamiseks kasutatakse reas riikides (sh Põhjamaades) kindla meetodikaga läbi viidavaid testoste¹³, mille puhul jälgitakse vanust tõendava dokumendi küsimist alkoholi ostmist lubava vanusepiiri tavaliselt hiljuti ületanud noortelt. Mõnes uuringus on kasutatud ka alaealisi, kuid sel juhul ei oma ostu „õnnestumine“ õiguslikku tähendust. Eestis viidi testostude uuring esimest korda läbi 2011. aastal.

Põhjalikum testostude uuring korraldati Eestis 2012. aastal. Selle järgi küsiti noortelt täisealistelt enne alkoholi müümist dokumenti keskmiselt 24% juhtudel (veapiire arvestades jäi see näitaja vahemikku 19...29%). Toidukauplustes küsiti dokumendi keskmiselt 36% juhtudel, tanklates 30% ja toidlustusasutustes 14% juhtudel. Kange alkoholi ostmisel küsiti dokumenti 40% juhtudel, siidri ostmisel 28% juhtudel ja õlle ostmisel 16% juhtudel. Uuringus osalenud 11–

¹⁰ Euroopa kooliõpilaste alkoholi ja narkootikumide kasutamise võrdlusuuring (*European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*). <http://www.espad.org>

¹¹ Hibell, B. jt (2012). http://www.espad.org/Uploads/ESPAD_reports/2011/The_2011_ESPAD_Report_FULL_2012_10_29.pdf

¹² Eestis küsitakse noortelt alkohoolseid jooke ostes dokumenti vähem kui kolmandikul kordadest. <http://www.tai.ee/et/instituut/pressile/uudised/1382>

¹³ Kirjanduses kasutatakse sageli ka väljendit „kontrollostud“. Vältimaks segiajamist järelevalveasutuste poolt kasutatavate ning õiguslikku tähendust omavate kontrollostudega kasutatakse käesolevas aruandes uuringute puhul väljendit „testostud“.

17-aastaste noorte kirjeldused enese alkoholitarbimise kogemuse kohta olid kooskõlas varasemate uuringute tulemustega: enamikul oli korduv alkoholitarbimise kogemus ning alkoholi kättesaadavust enda jaoks hinnati kergeks.

Peamine alkoholi hankimise kanal (esvalt meenunud) on vahetult täisikka jõudnud sõbrad, õed/vennad; kasutatakse ka võõraid täiskasvanuid, kes väikse lisatasu eest ostavad noortele alkoholi. Alkoholi võivad pakkuda ka lapsevanemad, kes ise kodus lahjat alkoholi tarbides ei keela seda ka lapsele („parem joo kodus / proovi, kui teed seda väljaspool“).¹⁴

Alkoholi kergelt kättesaadavust on märgitud ka Põhjamaades läbi viidud uuringutes. Soomes müüdi 2012. aastal ühes uuringus testostudel alkoholi 62% alaealistele, kes ise maksid ostu eest. Juhul kui kauba eest tasus alaealise kõrval olnud täisealine, õnnestus ost 71% juhtudel – kuigi täisealine ei puudutanud kaupa ei enne ega pärast selle eest maksmist.¹⁵ Teises samal aastal läbi viidud uuringus müüdi ilma vanust tõendavat dokumendita noortele täisealistele alkoholi 51% juhtudel. Sarnaseid tulemusi on saadud ka teistes Põhjamaades (nt on Rootsis toidukauplusest õlle ostmine õnnestunud erinevates testostude uuringutes 2/3 ja 1/2 juhtudel).¹⁶

Soomes on alkoholsete jookide (alkoholisaldus kuni 22%) ostmine lubatud vanusest 18 aastat, kuid kauplused on viimastel aastatel eneseregulatsiooni korras küsinud dokumenti kuni 23-aastasena näivatelt ostjatelt. Kangete jookide ostmine on lubatud vanusest 20 aastat ning dokumenti on küsitud kuni 25-aastasena näivatelt ostjatelt. Jaanuarist 2013 küsitakse kõikides eneseregulatsiooniga hõlmatud ettevõtetes alkoholsete jookide ostmisel dokumenti kuni 30-aastasena näivatelt ostjatelt.¹⁷ Dokumentide küsimise vanusepiiri tõstmise järel jaanuaris 2013 läbi viidud uuringus küsiti 18–19-aastastelt testostjatelt dokumenti 81% juhtudel.¹⁸ Alaealisele alkoholi müümise eest võidakse Soomes ettevõttele teha hoiatus või vähendada alkoholimüügi lubatud aega; korduvate rikkumiste või usalduse kaotuse korral võidakse müügiluba tühistada ajutiselt või püsivalt.¹⁹

Eestis politsei- ja piirivalveameti tellimisel 2012. aasta varasügisel läbi viidud telefoniküsitlus näitas, et samal aastal olid alaealised pöördunud endale alkoholi ostmise palvega 7% küsitlute poole (küsitluses ei selgitatud, kas palve täideti). Kõige sagedamini pöörduti 18–29-aastate poole: niisugune kogemus oli 16% selles vanuses vastanutest.²⁰

Noorte alkoholitarvitamist peavad Eesti elanikud tõsiseks probleemiks. Konjunktuuriinstituudi aastatel 2007–2011 läbi viidud küsitluste järgi on alkoholiga seotud probleemidest kõige tõsisemaks peetud alkoholijoobes sõidukijuhtimist (2011. aastal pidas 93% vastanutest seda probleemi tõsiseks või väga tõsiseks), millele on järgnenud laste ja noorte alkoholitarbimine (2011. aastal 91%).²¹

¹⁴ <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/208>

¹⁵ 62 prosenttia alaikäisistä pystyi ostamaan alkoholia Päijät-Hämeessä. <http://www.thl.fi/fi/Fl/web/neuvoa-antavat-fi/62-prosenttia-alaikaisista-pystyi-ostamaan-alkoholia-paijat-hameessa>

¹⁶ Warpenius, K. jt (2012) <http://www.thl.fi/attachments/vp/2012/4/warpenius.pdf>

¹⁷ Eneseregulatsiooniga hõlmatud ettevõtted annavad umbes 98% jaekaubanduse mahust. <http://www.ptv.fi/1253.html>

¹⁸ Ikärajanvalvonnan toimivuus: Alkoholi. Koeostotutkimus. PTY. 5.2.2013. Samalaadne uuring viidi läbi aasta varem, mil dokumenti küsiti 51% juhtudel, kuid need kaks uuringut pole muutuste tõttu ettevõtte poolt müüjatele antud juhistes ning uuringu meetodikas omavahel korrektselt võrreldavad.

¹⁹ Alkoholilaki. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941143#L4P15>

²⁰ Sekkumise uuring. Sekkumise uuring. II etapp. Politsei- ja Piirivalveamet. Vare & Jaakkola. September, 2012.

²¹ <http://www.tai.ee/et/valjaanded/trukised-ja-infomaterjalid/download/631>

Registreeritud süüteod

Vaatluse all on alkoholiseaduse (AS) ja karistusseadustiku (KarS) rikkumised, mis puudutavad alaealistele alkoholi kättesaadavaks tegemist ning alaealiste poolt alkoholi tarvitamist: AS §-d 67, 69, 71 ja 72; KarS §-d 182 ja 182^{1,22}

2012. aastal registreeriti:

- 6249 väärtegu alkoholiseaduse (AS) § 71 alusel (alkohoolse joogi tarbimine alaealise poolt);
- 198 väärtegu AS § 69 alusel (alkohoolse joogi ostmine alaealisele või joobnud olekus isikule), peaaegu kõikidel juhtudel oli tegu alkoholi ostmisega alaealisele;
- 60 füüsilise isiku väärtegu AS § 67 lg 1 alusel (alkohoolse joogi käitlemisel vanusepiirangu rikkumine; neist ca 60% juhtudel müüs alkoholi müüja või teenindaja);
- 3 juriidilise isiku väärtegu AS § 67 lg 2 alusel (neist ühel juhul oli tegu alaealiste ettekandjana kasutamise, mitte alkoholi müümisega alaealisele);
- 2 füüsilise isiku kuritegu KarS § 182¹ lg 1 alusel (alaealisele alkoholi müümine ja ostmine).

Statistika näitab, et enamasti võetakse vastutusele vaid füüsiline isik ka sellisel juhul, kui ta töötab müüja või teenindajana; juriidilisi isikuid on vastutusele võetud harva. Praktiliselt kõik vaatlusalused AS rikkumised on menetletud politsei poolt; kohaliku omavalitsuse ametnikud on menetlenud vaid üksikuid AS § 69 ja § 71 rikkumisi.

Tabel 1. Alkoholiseaduse rikkumised Eestis kokku

	2008	2009	2010	2011	2012
§ 67 lg 1. Alkoholiseaduse § 67 lg 1 alusel (alkohoolse joogi käitlemisel vanusepiirangu rikkumine (füüsiline isik))	68	56	86	56	60
§ 67 lg 2. Alkoholiseaduse § 67 lg 2 alusel (alkohoolse joogi käitlemisel vanusepiirangu rikkumine (juriidilise isik))	8	2	0	1	3
§ 69. Alkoholiseaduse § 69 alusel (alkohoolse joogi ostmine alaealisele või joobnud olekus isikule)*	213	180	190	205	198
§ 71. Alkoholiseaduse § 71 alusel (alkohoolse joogi tarbimine alaealise poolt)	10811	8743	10199	7674	6249
§ 72. Alkoholiseaduse § 72 alusel (alkohoolse joogi ostmine alaealise poolt)	92	76	72	55	28

* Peaaegu kõik juhtumid on olnud seotud alkoholi ostmisega alaealisele.

Maakondadest on alkoholiseaduse rikkumisi rahvastiku osakaaluga võrreldes suhteliselt palju registreeritud Ida-Virumaal, sh vanusepiirangu rikkumisega seotud väärtegusi (AS § 67) – vt tabel 2.

Alkoholiseaduse § 71 alusel (alkohoolse joogi tarbimine alaealise poolt) (KarS § 182¹ lg 1) on registreeritud vaid üksikuid – vt tabel 3. Juriidilisele isikule mõisteti niisuguse kuriteo eest viimati karistus kahe 2008. aastal toime pandud kuriteoepisoodi eest (kohtulahend 1-09-21276).

²² Alkoholiseaduse rikkumiste kohta tehti päringud 28.04.2013.

Tabel 2. Alkoholiseaduse rikkumised maakondades 2011–2012

	§ 67*		§ 69**		§ 71		§ 72	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Harjumaa	16(1)	11(1)	52	54	1846	1729	14	3
Tallinn	12	7(1)	44	41	1481	1341	12	
Hiiumaa	1		4	3	110	98		
Ida-Virumaa	12	20	63	51	1195	873	23	14
Jõgevamaa	5	6	6	11	228	248	6	1
Järvamaa	1	2	7	2	202	233		1
Läänemaa	1	1	3	2	174	136	1	1
Lääne-Virumaa	9	3	16	15	426	292	5	4
Põlvamaa		4(1)	5	4	227	125		
Pärnumaa	1	4(1)	12	13	856	510		
Raplamaa	2	2	2	3	234	217		
Saaremaa	3	2	3	2	249	229	3	2
Tartumaa	5	2	11	13	1047	840	2	1
Valgamaa	1	1	10	4	210	145		
Viljandimaa		3	6	14	433	293		
Võrumaa		2	5	7	237	281	1	1
Kokku	57	63	205	198	7674	6249	55	28

* Sulgudes: juriidilise isiku suhtes alustatud väärteomenetlused (lg 2).

** Peaaegu kõik juhtumid on olnud seotud alkoholi ostmisega alaealisele.

Tabel 3. Registreeritud kuriteod Eestis kokku

	2008	2009	2010	2011	2012
§ 182. Alaealise kallutamine alkoholi tarvitamisele	26	25	11	23	18
§ 182 ¹ lg 1. Alaealisele alkoholi müümine või ostmine (füüsiline isik).	10	0	4	4	2
§ 182 ¹ lg 2. Alaealisele alkoholi müümine (juriidiline isik)	0*	0	0	0	0

* Kohtus mõisteti 2010. aastal süüdi üks juriidiline isik kahes 2008. aastal toime pandud kuriteoepisoodis.

Registreeritud kuritegude andmestik ei tarvitse täpselt kajastada juhtumite arvu nende lõpliku kvalifikatsiooni järgi.

Soomes on võrreldes Eestiga registreeritud suhteliselt vähe alkoholialaseid süütegusid. 2012. aastal registreeriti Soomes kokku 4601 alkoholi ebaseadusliku käitlemise ja tarvitamisega seotud süütegu, millest 3322 moodustasid eeskätt tarvitamisega seotud kerged süüteod; alaealiste osakaal süütegedes oli vastavalt 66% ja 92%.²³ Andmed viitavad politsei pigem väiksemale tähelepanule alkoholialastele rikkumistele või nende menetlemisele kui Eestis – arvestades sarnast üldist alkoholitarbimise taset.

Alkohoolse joogi jaemüügi õigus ja selle tühistamine

AS § 30 kohaselt on ettevõttel alkohoolse joogi jaemüügi õigus juhul, kui selle kohta on tehtud märge majandustegevuse registris. Registreerimistaotlus esitatakse kohalikule omavalitsusele, kellel on seaduserikkumise korral õigus registreeringus märge kustutada, sh juhul kui on aset leidnud alkohoolse joogi müük alaealisele (AS § 32 lg 4 p 4). AS § 50 kohaselt on järelevalve teostajal mh õigus teha valla- või linnavalitsusele motiveeritud ettepanek registreeringus

²³ Poliisinspektoritelt tulnud rikollisus. <http://193.166.171.75/database/statfin/oik/polrik/polrik.fi.asp>

alkohoolse joogi jaemüügi märke kustutamise kohta ja saada sellele ettepanekule motiveeritud vastus.

Praegu ei võimalda majandustegevuse register saada infot alkoholimüügi loa tühistamise juhtumite arvust ega loa tühistamise põhjustest (selline andmeväli andmebaasis puudub) ning seetõttu pole teada, kuivõrd ja millistel juhtudel on seda sätet rakendatud. Niisuguste andmete kogumine on kavas ette näha ettevalmistamisel olevas majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses.

Politsei- ja piirivalveameti andmetel tehti 2012. aastal Eestis kohalikele omavalitsustele neli ettepanekut alkohoolse joogi jaemüügi õiguse tühistamiseks, neist kolm tegi Põhja prefektuur (rikkumised toimusid Tallinnas) ja ühe Ida prefektuur. 2013. aastal (seisuga 23.04) on tehtud kaks niisugust ettepanekut rikkumiste tõttu Tallinnas. Kahe erinevatesse kaubanduskettidesse kuuluva kaupluse puhul Tallinnas on tegu korduva rikkumise kahtlusega. Politsei ettepanekute kohta tehtud otsused ei ole teada või on juhtumid veel menetluses.

Põhja prefektuuri andmetel on alkohoolsete jookide müümise nõuete rikkumise tõttu Harjumaal perioodil 01.01.2010–23.04.2013 KOV-le tehtud 24 ettepanekut (neist 23 Tallinnas) ettevõtte alkohoolse joogi jaemüügi õiguse tühistamiseks (märke kustutamiseks), neist 12 juhul 2010. aastal. Pöördumiste tulemustest on andmed teada 11 juhul: kuuel juhul tehti ettevõttele hoiatus, kahel juhul pidas KOV müügiõiguse tühistamist ebaproportsionaalseks, ühel juhul alkohoolsete jookide müügi õigus tühistati (2011), ühel juhul taotles ettevõtte ise registreeringu kustutamist, ühel juhul määrati ettevõttes distsiplinaarkaristus ja koolitus.

Kohaliku omavalitsuse poolt tehtud alkoholimüügiloa tühistamise otsuse edasikaebamisest on teada näide 2007. aastast Kristiine Prisma puhul, kus kohus otsustas haldusorgani (Kristiine linnaosa valitsus) otsuse tühistada – vt täpsemalt lisas.²⁴ Tegu oli juhtumiga, kus üheminutilise vahega müüdi kahele alaealisele kummalegi pudel õlut.

Kohus märkis, et haldusorgan ei kasutanud kaalutusõigust ning et KOV ei või niisuguse rikkumise korral rakendada nn nulltolerantsi – ennekõike tuleb arvestada rikkumise raskust ja õigusrikkumise kordumise ohtu (sh näiteks ostja vanust, müüdnud alkoholi kogust ja kangust). AS § 32 lg 4 p 4 eesmärk on vältida alkoholi lastele müümise kordumist, mitte karistada ettevõtjat. Rikkumise korduvust ei saa arvesse võtta, kui ettevõtjat ei ole esimesest rikkumisest teavitatud või kui korduv rikkumine ei ole selle ettevõtja puhul massiline. Ettevõttel puudus võimalus esimesele rikkumisele järgnenud teist rikkumist vältida, pärast rikkumisest teadasaamist võeti lisameetmeid alkoholi müügi välistamiseks alaealistele.

Kohtu hinnangul ei arvestanud haldusorgan ka seda, et tegu oli ilmselgelt kergeimate võimalike alaealisele alkoholi müügi juhtumitega: müüdi lahjat alkoholi peagi täisealiseks saavatele noormeestele, kelle välimuse põhjal müüja ekslikult eeldas nende täisealisust. Tegemist oli seega hooletuse, mitte tahtlusega.

Kohus on seisukohal, et haldusorgan eiras proportsionaalsuse põhimõtet ja jättis põhjendamata, miks ei oleks piisav olnud leebem vahend – nt kaebaja karistamine väärteomenetluses AS § 53 lg 2 alusel rahatrahviga kuni 50 000 kr. Ringkonnakohus ei nõustu seisukohaga, justkui oleks märke kustutamine leebem vahend kui

²⁴ Tallinna halduskohtu ja Tallinna ringkonnakohtu otsused kohtuasjas 3-07-1886.

väärteokaristus; samuti ei peeta mõistlikuks kahelda ettevõtte väites, et vähemalt kuuekuuline alkoholi müügi keeld selles kaupluses oleks põhjustanud märkimisväärselt suurema kahju kui 50 000 kr.

Kohus tõi esile ka mitmeid puudusi juhtumi menetlemisel: haldusmenetlus viidi läbi pealiskaudselt ja kiirustades, prevaleeris otsuse kiire vastuvõtmine tõendite kogumisele ja otsuse igakülgele kaalumisele; rikuti ettevõtte õigust olla haldusmenetluse asjaoludega kursis ja õigust olla ära kuulatud; ettevõttel puudus reaalne võimalus esitada asjas sisulisi vastuväiteid, kuna talle ei avaldatud rikkumist puudutavaid materjale. Kohus nentis, et neid materjale ei olnud näinud ka haldusorgan ise.

Teiste KOV-le alkoholimüügiloo tühistamiseks esitatud taotluste sisu ning nende põhjal tehtud otsuste motiivide kohta andmed puuduvad. Seetõttu ei saa ka teha üldistusi menetluspraktikast niisuguste juhtumite korral. Teadaolevalt tühistati alaealisele alkoholse joogi müümise tõttu Eestis müügiluba viimati 2011. aasta mais ühe väikese Tallinna kaupluse puhul.

Soomes võidakse alkoholi müügil esinenud rikkumiste korral teha suuline või kirjalik hoiatus, lühendada müügiaega, piirata müüdavate alkoholsete jookide valikut, tühistada alkoholimüügiluba tähtajaliselt või püsivalt. Lisaks võib politsei trahvida seadust rikkunud ettevõtet või selle töötajaid. Alaealisele alkoholi müümise korral tühistatakse müügiluba reeglina tähtajaliselt, tavaliselt seitsmeks päevaks.²⁵

Andmed Soomes alkoholimüügiloo tühistamisest ainult alkoholi alaealistele müümise tõttu puuduvad, kuid on olemas andmed kõikidest alkoholimüügiloo tühistamisest. Tähtajalise tühistamise põhjuseks on peamiselt olnud alkoholi müümine alaealistele või selgelt joobes isikutele; püsiva tühistamise põhjuseks on tavaliselt olnud ettevõtte majanduslik suutmatust tegevust jätkata. 2012. aastal tühistati alkoholi kohapeal pakkumise luba tähtajaliselt 61 juhul ja püsivalt 21 juhul; kauplustest tühistati müügiluba tähtajaliselt neljal ja püsivalt kahel juhul.²⁶ Aastatel 2005–2012 tühistati kaupluste müügilube tähtajaliselt aastas kõige rohkem 25 juhul (2007).²⁷

Karistuspraktika alkoholi müümise eest alaealisele

AS § 67 rikkumised

Alaealisele alkoholse joogi müümise eest (AS § 67 lg 1) 2012. aastal süüdlasele määratud rahatrahvi suurus on teada 39 juhul: keskmine rahatrahv oli 49 eurot; vähemalt 100 eurot oli rahatrahv seitsmel juhul (maksimum ühel juhul 200 eurot ehk 1/6 võimalikust ülemmäärast).

Alaealisele alkoholi müümise eest algatati AS § 67 alusel 2011.–2012. aastal kokku 120 väärteomenetlust, kuid teada on vaid ühe otsuse edasikaebamine. Sel perioodil alustatud väärteomenetlustes tehtud karistusotsuste arv pole teada.

²⁵ Alkoholijuomien vähittäismyynti elintarvikeliikkeessä. Ohje 10/2012. Valvira.

http://www.valvira.fi/files/ohjeet/2637_alkoholijuomien%20v%C3%A4hitt%C3%A4ismyynti%20elintarvikeliikkeiss%C3%A4.pdf

²⁶ Anniskelun jatkoaikaluopien määrä vähentynyt huomattavasti. Valvira. [Pressiteade 28.01.2013.]

http://www.valvira.fi/valvira/lehdistotiedotteet/anniskelun_jatkoaikaluopien_maara_vahentynyt_huomattavasti

²⁷ Alkoholitarkastukset sekä alkoholilupien peruutukset vähenivät vuonna 2011 selvästi. Valvira. [Pressiteade 26.01.2012.]

http://www.valvira.fi/valvira/lehdistotiedotteet/alkoholitarkastukset_seka_alkoholilupien_peruutukset_vahenivat_vuonna_2011_selvasti

Edasikaevatud otsuse puhul vähendas kohus politsei poolt määratud rahatrahvi.²⁸ Tegu oli Haapsalus kaupluses alaealisele alkoholi müümisega, kus alaealine ostis viis pudelit õlut ja kaks pudelit siidrit, kuid müüja ei küsinud vanust tõendavat dokumenti ega isiku vanust.

Kohtuotsuse järgi lähtus kohtuväline menetleja (KVM) karistuse keskmisest määrast ja määras kiirmenetluses rahatrahvi 150 eurot, kuid pärast süüdlase poolt kaebuse esitamist palus seda menetlusnõuete rikkumise tõttu (kiirmenetluses ei või rahatrahv ületada 100 trahviühikut) vähendada 400 eurole; niisuguse karistuse taotlemist põhjendati asjaoluga, et "alaealisele alkoholi müümine on tõsine rikkumine olukorras, kus alkoholi tarbimine alaealiste osas on kasvutrendis ja peaks olema ühiskonna poolt eriti taunitav, kuna alkoholi tarvitamine varases eas ohustab oluliselt alaealise tervist."

Kohus leidis, et rahatrahvi määr peab jääma keskmise määra juurde ja arvestades just seda, et isik tunnistab oma süüd ja kahetseb tegu, ta on varem karistamata isik. Samas märkis kohus, et alla keskmise määra ei saa mõista karistust, kuna süüdlane müüs alaealisele viis pudelit alkoholi ja seeläbi tema tegu riivas tugevalt õiguskorda. Kohus otsustas süüdlast karistada rahatrahviga 50 trahviühikut ehk 200 eurot.

Süüdlane taotles talle määratud rahatrahvi asendamist üldkasuliku tööga; KVM oli sellega nõus. Kohus leidis, et kohtu poolt rahatrahvi asendamine üldkasuliku tööga karistuse mõistmise staadiumis ei ole võimalik: KarS § 69 lg 1 sätestab, et kohus võib aresti mõistes asendada selle üldkasuliku tööga. AS § 67 lg 1 ei näe karistusena ette aresti ja kaebemenetluses, kus kohus ei tohi raskendada isiku olukorda, ei saakski kohus süüdlasele rahatrahvi asemele aresti mõista, et seda siis üldkasuliku tööga asendada.

Juriidiliste isikute puhul pole teada KVM poolt tehtud otsused ja nende edasikaebamine.

KarS § 182¹ rikkumised

Alaealisele korduvalt alkoholi müümisest eest mõisteti aastatel 2009–2012 süüdi kuus füüsilist isikut ja üks juriidiline isik. Füüsilistest isikutest üks isik oli alkoholi müünud kaupluse töötaja; teiste puhul polnud kuritegu seotud nende töökohaga.

Süüdi mõistetud füüsilistele isikutele määrati järgmised karistused:

- ühele isikule 3 kuud reaalselt vangistust (liitkaristus kokku ligi 2 aastat 10 kuud);
- ühele isikule 6 kuud tingimisi vangistust (KarS § 73 lg 1);
- ühele isikule 3 kuud tingimisi vangistust käitumiskontrolliga (KarS § 74 lg 1);
- ühele isikule 2 kuud tingimisi vangistust käitumiskontrolliga (KarS § 74 lg 1);
- ühele isikule 2 kuud tingimisi vangistust (KarS § 73 lg 1);
- ühele isikule rahaline karistus 150 päevamäära (480 eurot).

Üks juriidiline isik (väike kauplus Lasnamäe korrusmajas) mõisteti süüdi kahes 2008. aastal toime pandud kuriteoepisoodis ning teda karistati rahalise karistusega 50 000 krooni. Kaupluse juhataja mõisteti süüdi ka füüsilise isikuna ja teda karistati tingimisi vangistusega 6 kuud (kajastub ülaltoodud loetelus).²⁹

²⁸ Pärnu Maakohtu otsus väärteoasjas 4-12-2230.

²⁹ Harju maakohtu 19.01.2010 otsus kriminaalasjas 1-09-21276.

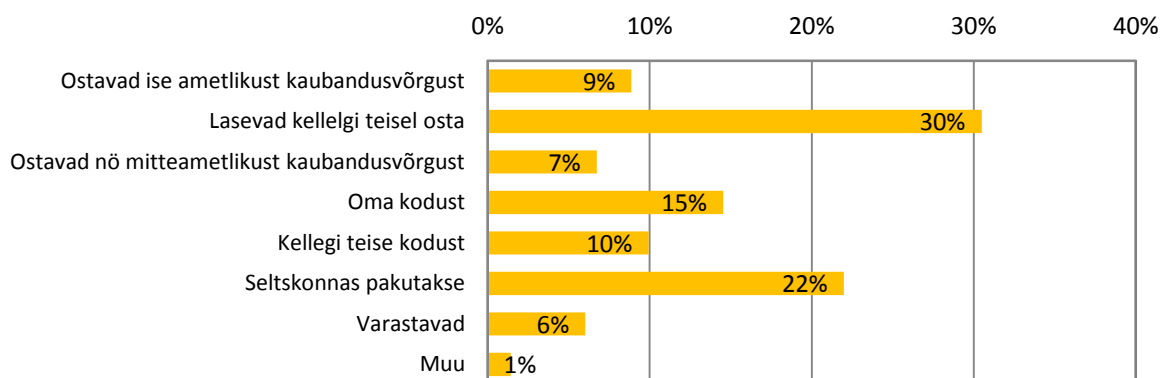
Veebiküsitluse tulemused

Täiendava infot saamiseks selle kohta, kuidas hinnatakse alkoholi kättesaadavust alaealistele, kättesaadavuse takistamist ning võimalike kitsaskohti regulatsioonis, saadeti interneti teel küsimustik valitud politseiametnikele (kutse küsitluses osaleda vahendas politsei- ja piirivalveameti ametnik) ning kõikidele kohalikele omavalitsustele (edaspidi KOV) – vt lisa 1.

Täielikult täitis ankeedi 92 inimest, neist 78 KOV ametnikud ja 14 politseiametnikud.

1. Kuidas alaealised peamiselt alkoholi kätte saavad?

Kolmandik vastajaid olid seisukohal, et alaealised saavad alkoholi kätte, kui lasevad seda kellelgi teisel osta. Mõnevõrra vähem vastajaid leidis, et alaealistele pakutakse alkoholi seltskonnas. KOV ametnike ning politseiametnike hinnangud alkoholi kättesaadavuse osas oluliselt ei erinenud. 8% KOV ametnikke ning 13% politseiametnikke olid seisukohal, et alaealised ostavad alkoholi ise ametlikust kaubandusvõrgust.

Joonis 1. Alaealiste peamised alkoholi kättesaamise viisid küsitletute hinnangul (%; võis märkida mitu vastusevarianti)

37% vastajatest leidis, et alaealisele ostab alkoholi tuttav noor täiskasvanu (kuni 26 aastat), ning erinevus politsei- ja KOV ametnike vastustes ei olnud suur. Rohkem erinesid vastused nendel KOV ametnikel ja politseiametnikel, kes leidsid, et alaealised lasevad alkoholi kellelgi teisel osta. 10% politseiametnikest leidis, et alaealisele ostab alkoholi tuttav täiskasvanu (26-aastane ja vanem), KOV ametnikest oli samal arvamusel 27%. 30% politseiametnikest leidis, et alaealisele ostab alkoholi juhuslik täiskasvanu, 22% KOV ametnikest jagasid siinkohal politseiametnike seisukohta. Sellist tendentsi kinnitas ka politsei, et enamkäidavate poodide juures on inimesed, kes mõningase tasu eest on nõus alaealisele alkoholi ostma.

Tabel 4. Isikute jaotus, kes küsitletute arvates alaealistele alkoholi ostavad (%; võis märkida mitu vastusevarianti)

	Kokku	Politsei	KOV
Tuttav noor täiskasvanu (kuni 26 aastat)	37	40	36
Tuttav täiskasvanu (26 ja vanem)	24	10	27
Juhuslik täiskasvanu	24	30	22
Vanemad	2	0	1
Sugulased (vend, õde jms)	9	0	9
Keegi teine	5	20	4

2. Kuidas alkoholi kättesaadavust alaealistele kõige efektiivsemalt takistada saaks?

Kokku 20% vastajatest oli seisukohal, et efektiivsem viis takistada alaealiste alkoholi kättesaamist on keelata alkoholi müük toidupoodides ja bensiinijaamades. Seda seisukohta jagasid 35% politseiametnikest ning 19% KOV ametnikest.

Tabel 5. Alaealistele alkoholi kättesaamise piiramise eelistatud variandid küsitletute hinnangul (%; võis märkida mitu vastusevarianti)

	Kokku	Politsei	KOV
Keelata alkoholireklaam	15	0	17
Tugevdada kontrolli alkoholi müüvate ettevõtete üle	13	12	12
Tugevdada järelevalvet alkoholi müüvate ettevõtete töötajate üle	9	0	8
Küsida alkoholi ostmisel dokumenti kuni 30. eluaastani	7	12	8
Keelata alkoholi müük toidupoodides ning bensiinijaamades jms, jättes müügile selleks spetsialiseerunud poodides	20	35	19
Karmistada karistusi	16	0	18
Korraldada nõu testoste noorte täisealistega, mis juhiks tähelepanu dokumendi kontrollimisele	14	24	13
Muu	6	18	5

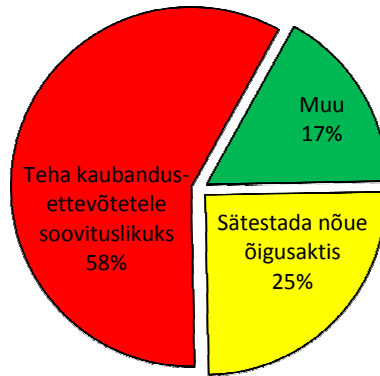
Võimalike muude variantidena alaealistele alkoholi kättesaadavuse piiramisega, pakkusid vastajad omalt poolt vabas vormis vastusena välja järgmisi meetmeid:

- vanuspiirangu tõstmine;
- kaupluste turvameeste, kui toetava ressursi, koolitamine;
- ennetustöö tõhustamine koolides;
- alkoholi müügi piiramine avalikel üritustel;
- telekanalites alkoholireklaami näitamise nihutamist hilisemale ajale;
- toidupoodides alkoholi müümiseks spetsiaalsete alade eraldamine;
- üleriigilised ennetuskampaniad, sarnaselt nt turvavöö kasutamise kampaniale;
- alkoholvaba siidri, õlu jne (alkohoolseid jooke imiteerivate) jookide müümise alaealistele keelamine;
- salaalkoholi müümise vastase võitluse tõhustamine.

Vastajad leidsid, et karistamise osas peab pigem keskenduma neile, kes alaealistele alkoholi ostavad ning üle annavad. Samuti tuleb enam keskenduda müüjate ja kaubandusettevõtete teadlikkuse tõstmisele.

Üle poole vastanutest, kes leidsid, et dokumendi küsimise iga tuleb tõusta, jagasid seisukohta, et nõuet ei tule sätestada õigusaktis, vaid tuleb teha kaubandusettevõtetele soovituslikuks – vt joonis 2.

17% vastajatest, kes valisid ühe variandina dokumendi küsimise ea tõstmise leidsid, et piiri ei peaks siiski tõstma 30 eluaastani, vaid piisab kui tõsta piir 21 eluaastani.

Joonis 2. Vastuste jaotus küsitletute puhul, kes soovitasid tõsta dokumendi küsimise nõude eapiiri kuni 30. eluaastani (%)

3. Mis takistab alaealistele alkoholi müümise juhtumite avastamist?

47% vastajatest leidis, et alaealistele alkoholi müümise juhtumite avastamist takistab peamiselt asjaolu, et alkoholi päritolu on raske tuvastada. Alkoholi ostnud/ saanud alaealine ei soovi öelda, milline on alkoholi päritolu ning kes täpselt talle selle müünud on. Politseiametnikud pidasid järgmiste põhjustena veel võrdselt oluliseks raskusi müüja välja selgitamisel, kontrollostude tegemise võimaluse puudumist ning piirkondlikku eripära. Nad ei pea probleemiks ressursi puudust, samas kui 19% KOV ametnikest leiab, et üheks takistavaks teguriks on politsei ressursi vähesus. Eelnevaga sarnased näitajad ilmnevad valdkonna prioriteetsuse hindamisel.

Tabel 6. Alaealistele alkoholi müümise juhtumite avastamist takistavad tegurid küsitletute hinnangul(%; võis märkida mitu vastusevarianti)

	Kokku	Politsei	KOV
Müüjat välja selgitada on raske	8	20	6
Kontrollosteha ei ole võimalik	4	20	2
Alaealine ei tunnista alkoholi päritolu/kellelt on alkoholi saanud	47	40	49
Politsei ressursi vähesus	17	0	19
Piirkonna eripära	2	20	1
KOV ametnike vähene probleemi tundmine	2	0	0
Valdkond ei ole prioriteetne	12	0	15
Muu	8	0	7

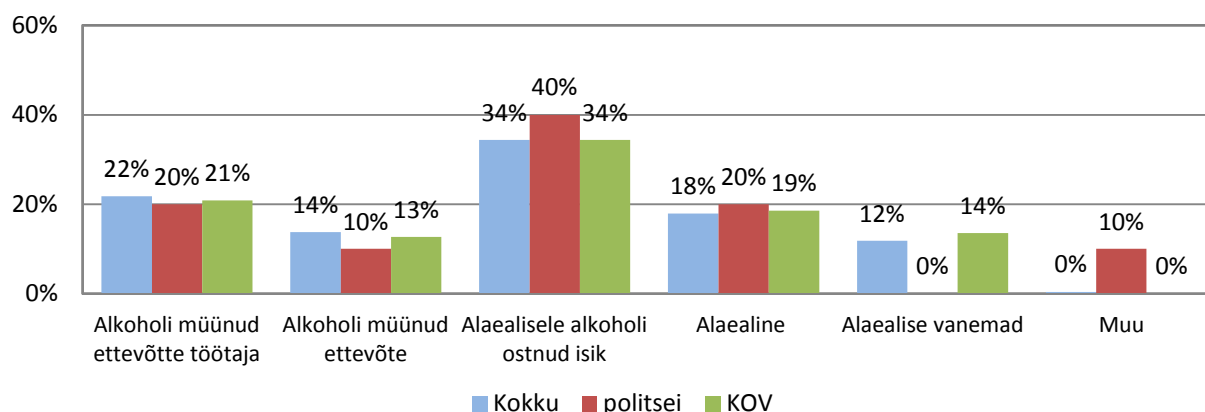
Veel on vastajad leidnud, et olulised on järgmised näitajad:

- kaaskodanike passiivsus sekkumisel;
- kohaliku omavalitsuse ressursi vähesus.

4. Kelle suhtes peaks algatama menetluse alaealisele alkoholi müümise juhtumite puhul?

Vastajatest 34% leidis, et menetlus tuleb algatada alaealisele alkoholi ostnud isiku suhtes, sealjuures arvas nii 40% politseiametnikest ning 34% KOV ametnikest. 22% leidis, et menetlus tuleb algatada alkoholi müünud ettevõtte töötaja suhtes, samas 14% leidis, et menetlus tuleb algatada alkoholi müünud ettevõtte suhtes. Vastuste jaotust mõjutab tõenäoliselt asjaolu, et

kellegi teise poolt alaealisele alkoholi ostmist peetaksegi peamiseks viisiks, kuidas noored alkoholi kätte saavad.

Joonis 3. Vastuste jaotus alaealisele alkoholi müümise juhtumite puhul menetluse algatamise osas (%; võis märkida mitu vastusevarianti)

Lisaks on vastajad olnud seisukohal, et menetlus tuleb algatada nii alaealisele alkoholi müünud töötaja kui ka äriühingu suhtes.

5. Miks on KOV ametnikud avastanud väga vähe alaealisele alkoholi müümise rikkumisi?

AS § 73 lõike 2 punkti 9 järgi võib üheks alkoholiga seotud väärtegade menetlejaks olla valla- või linnavalitsus. Samas on KOV-de poolt algatatud AS rikkumise menetlusi väga vähe. 45% KOV ametnikest olid seisukohal, et selle põhjuseks on ressursi puudus, samas kui mitmed politseiametnikud leidsid, et takistuseks on KOV ametnike ebapiisav ettevalmistus probleemiga tegelemiseks. Vestlusel Tallinna munitsipaalpolitseis märgiti probleemina ka joobe kontrollimiseks indikaatorvahendi kasutamise võimaluse puudumist, samas kui politseil selline võimalus on olemas.

Tabel 7. Põhjused, mis takistavad KOV ametnikel avastada alaealastele alkoholi müümise juhtumeid (%; võis märkida mitu vastusevarianti)

	Kokku	Politsei	KOV
See ei ole prioriteetne valdkond	11	14	10
Ebapiisav ettevalmistus probleemiga tegelemiseks	19	43	16
Ressursi puudus	40	14	45
Ei ole KOV kohustus	22	14	20
Muu	8	14	9

Veel töid vastajad esile järgmisi põhjuseid:

- kontrolloste ei ole võimalik teha;
- piirkondlik eripära, nt ei ole palju lapsi või väike kogukond, mistõttu on ametnikud elanikele tuttavad;
- kohalikus omavalitsuses puudub ametnik, kelle töökohustuste hulka kuuluks rikkumiste avastamine ja menetlemine;
- see peab olema politsei ja mitte kohaliku omavalitsuse kohustus;
- ajaressursi vähesus.

6. Kuidas hindavad KOV ametnikud olukorda ning enda võimalusi rikkumiste avastamiseks?

Kohaliku omavalitsuse ametnikud hindavad üldisi võimalusi rikkumiste avastamiseks pigem halvaks, kuid see sõltub piirkondlikust eripärest ning kohaliku omavalitsuse võimekusest probleemiga tegelemiseks.

Muuhulgas leiti, et:

- puudub ettevalmistus selliste menetlustoimingute läbiviimiseks;
- olemasolevaid võimalusi ei kasutata;
- praktikas kohaliku omavalitsuse tasandil väärtegade menetlemisega ei tegeleta;
- ressursi nappus ei võimalda probleemiga tegeleda, KOV-i roll on pigem ennetustöö noorte hulgas, mis toimub nii otse kui ka läbi haridusasutuste;
- alkoholiseaduse rikkumiste menetlemine on eelkõige politsei pädevus;
- rikkumist tuvastada on raske;
- väiksemates omavalitsustes võib tekkida rollikonflikt, kui selliste väärtegade menetleja on lastekaitsetöötaja, kes ühelt poolt on aitaja ning toetaja ning teiselt poolt karistaja;
- menetlemisega juba tegeleb alaealiste komisjon;
- ülesanne on KOV-dele peale surutud ning alkoholiseaduse rikkumiste menetlemine ei ole KOV ülesanne. KOV-i töö algab peale rikkumise tuvastamist politsei poolt;
- selliste rikkumiste avastamine ei ole KOV-i prioriteet;
- alkoholi müügi avastamine alaealistele on probleemi tagajärgedega tegelemine.

Samas oli piirkondi, kus vallaametnikud hindasid olukorda heaks; seda valdavalt väiksemates omavalitsustes. Vastajad tõid esile, et on toimiv sotsiaalne kontroll ning kogukond on omavahel tuttav, mistõttu rikkumiste arv ei ole suur. Info jõuab KOV ametnikeni noortega tegelevate ametnike kaudu ning probleemile saab koheselt reageerida. Samuti toodi esile vähest laste arvu omavalitsuses, mistõttu jäävad rikkumised silma.

Võimalike lahendustena nähti omavalitsuste vahelise koostöö tõhustamist, kus näiteks 3–5 omavalitsuse kohta oleks üks erikoolituse saanud väärtegade menetleja. Samuti tugevamat koostööd riigiasutustega, eelkõige politseiga. Oluliseks peetakse oma piirkonna kaubanduskeskustega koostöö suurendamist, vajalik on koolitada turvatöötajaid ning müüjaid märkama ning ära tundma olukordi, kus alaealistele alkoholiseid jooke müüakse või üle antakse. Ühe lahendusena nähakse ka kohalike omavalitsuste õiguste suurendamist selliselt, et oleks võimalik teha kontrolloste ning kasutada indikaatorvahendit jooke tuvastamiseks.

7. Kas Teie teada on esinenud juhtumeid, kus seoses alkoholise joogi müümisega alaealisele on müügiluba tühistatud (AS § 32 lg 4 p 4) ning juhul kui neid on olnud, siis millised on olnud juhtumite asjaolud?

Üldiselt vastajaid ei olnud teadlikud juhtumitest, kus alkoholimüügiluba on tühistatud. Politsei on küll teinud esildisi, kuid see ei ole viinud müügiloa tühistamiseni; pigem on karistatud alaealisele alkoholi müünud töötajat või tehtud alkoholi müünud ettevõttele ettekirjutus. Üldiselt välditakse müügiloa tühistamist, kuna alkoholimüügilooata võib kauplus lõpetada tegutsemise.

Samas leitakse, et alkoholimüügiloa äravõtmine ei pruugi olla efektiivne. On olnud juhtumeid, kus tehakse uus ettevõtte, millele taotletakse alkoholimüügiluba ning tegevus jätkub.

8. Kas ja kuidas on otstarbekas muuta karistusmäärasid ametlikus kaubandusvõrgus alaealisele alkoholi müümise eest (AS § 67 alusel karistuseks rahatrahv)?

Kõikidest vastajatest 39% leidis, et karistusmäärasid oleks otstarbekas karmistada; samas ei jaganud seda seisukohta ükski politseiametnik. Politseiametnikest 60% pidas kehtivat regulatsiooni piisavaks; KOV ametnikest arvas nii 13%. Teisest küljest pidasid vastajad oluliseks, et karistusi tihedamini rakendatakse. Mitte ükski vastajatest ei leidnud, et sanktsioone tuleks leevendada.

Tabel 8. Vastuste jaotus karistusmäärade muutmise ning rõhuasetuse osas (%; võis märkida mitu vastusevarianti)

	Kokku	Politsei	KOV
Karmistada	39	0	40
Leevendada	0	0	0
Karistada üksnes ettevõtet	20	20	17
Karistada üksnes ettevõtte töötajat	20	0	22
Jätta muutmata	13	60	13
Muu	9	20	8

Samuti leidsid vastajad, et abi võib olla järgmistest meetmetest:

- rikkumise korduvusel alkoholimüügiloa ajutine peatamine;
- üldkasuliku töö määramine;
- trahvimäärade ülempiiri tõstmine;
- esmakordsel rikkumisel üksnes müüja karistamine, samas ettevõttes korduvrikkumise puhul ka ettevõtja karistamine.

Vastajad leidsid ka, et vastutuse panemine ettevõtjale ei lahenda olukorda ning sellest tulenevalt võib suureneda mittelegaalse päritoluga alkoholi müük. Vastutama peaks eelkõige noor ise. Vajalik on tõhustada selgitustööd ettevõtjate seas ning muuta alkoholi jaemüügi üldisi nõudmisi (nt piirama müügikohti), mis eeldab ka alkoholipoliitika muutmist.

9. Kas ja kuidas on otstarbekas muuta karistusmäärasid alaealisele alkoholi kättesaadavaks tegemise (v.a ettevõtted) eest?

Märkimisväärne osa vastajatest (enam kui kolmandik) oli seisukohal, et karistusmäärasid tuleb muuta karmimaks (eelkõige maksimaalse lubatud trahvi suurendamise kaudu) ning muuta ka karistusmeetodeid, kuna praegu kehtival regulatsiooni mõju ei ole piisav. Karistuse mõju peaks olema selline, et uut rikkumist ei järgne ning rahatrahv ei ole siinkohal mõjus karistusliik.

Samas olid vastajad ka arvamusel, et karistamine on lihtsama tee valimine, kuid alkoholi tarvitamisega seotud probleemid lahenevad koos sotsiaalprobleemide lahendamisega. Kui noortel on võimalik oma aega sisukalt ning huvitavalt veeta, kui on olemas piisavalt huviringe ja nende juhte, toetust erinevate tegevuste läbiviimiseks, siis väheneb vajadus leida mõjusaid karistusi. Otstarbekam on kujundada ühiskonna sallimatut suhtumist ning alustada teavitustööd juba koolieelses eas laste seas.

Leidus ka vastajaid, kelle hinnangul on karistused piisavalt karmid, kuid puudu on teadlikkuse kasvatamisest ning hoiakute kujundamisest. Samuti oleks abi alkoholimüügi koondamisest spetsiaalsetesse kauplustesse.

Lisaks pakkusid vastajad välja järgmisi meetmeid:

- kõik rikkujad suunamine spetsiaalsele koolitusele, kus selgitatakse alkoholi kahjulikkust;
- trahvi määramine alaealise vanemale;
- üldkasuliku töö määramine.

10. Mida politsei arvates peaks KOV rohkem tegema (vastab politseiametnik)?

Esmajärjekorras on vajalik KOV-i huvitatus probleemiga tegelemiseks. Politseiametnikest vastajad leiavad, et KOV peaks tõhustama koostööd kodanike ja koostööpartneritega, sh politseiga, ning tõhustama oma ametnike väljaõpet. Koostöö politseiga peaks seisnema info jagamises probleemsetest poodidest ja müüjatest, samuti teavitamises nendest täisealistest, kes alaealistele alkoholi ostavad.

KOV peaks tegema järelevalvet kaubandusettevõtete üle. Riigi ülesanne on kindlaks määrata raamid ja KOV peab järgima nende kohaldamist. Kohalik omavalitsus peaks enam kontrollima alkoholi müüvaid ettevõtteid ning julgemalt kaaluma alkoholimüügiloa äravõtmist.

Tõhusam sotsiaaltöö noorte ning probleemsete peredega, kuna tõsisemate alkoholi kuritarvitamise algallikaks on perekond ning juba varasest lapsepõlvest õpitud käitumine. Jõudma peaks eelkõige noore inimese mõttemaailma muutusteni, mille tulemusena kaob huvi alkoholi tarbimise vastu. Kohaliku omavalitsuse ülesanne on pakkuda noortele ka alternatiivseid vaba aja tegevusi, kuna alkoholi tarbimine võib alguse saada tegevusetusest.

11. Mida KOV-i arvates peaks politsei rohkem tegema (vastab KOV ametnik)?

Politsei peab tegema rohkem tööd tänavatel, jälgima kaupluste ümbrust ning noorte kogunemiskohti (noortekeskused, klubid jne). Igale saadud teatele tuleb tõhusalt reageerida, rakendada enam mõjutusvahendeid, vestelda vanematega jms. Oluline on menetlemise kiirus, rikkumisele peab reageerima võimalikult kiiresti. Esines ka arvamusi, et politsei peab tegelema selliste juhtumitega ise, mitte saatma kohalikule omavalitsusele tegelemiseks.

Tõhustama peaks võitlust salaviina müüjatega ning kontrolli avalikel üritustel.

Kohaliku omavalitsuse ametnikud on ka seisukohal, et politsei on seni teinud võimaluste piires head tööd: toimuvad reidid, õhtused patrullid, noortepidude kontrollimine ning loengud alaealistele. Vastajad rõhutavad ka head kasvatustööd koolides, kus tutvustatakse politsei tööd ja tõstetakse laste teadlikkust.

Vastajad viitavad ka sellele, et maapiirkondades on ressursid napid ning politsei kohalolek ei ole märgatav. Samas sõltub see piirkonnast, sest mõningates väiksemates piirkondades on koostöö piirkonna konstaabliga ning ka ennetustöö tulemus hea.

Allikad

Alkoholi müügiloa tühistamise kaalumisest. [Krisitiine linnaosa valitsuse pressiteade 19.09.2007.] http://www.ap3.ee/pr/2007/09/19/Alkoholi_muugiloa_tuhistamise_kaalumisest

Alkoholi turg, tarbimine ja kahjud Eestis. Aastaraamat 2012. Eesti Konjunktuuriinstituut. Tallinn, 2013. <http://www.tai.ee/et/valjaanded/trukised-ja-infomaterjalid/download/631>

Alkoholijuomien vähittäismyynti elintarvikeliikkeessä. Ohje 10/2012. Valvira. http://www.valvira.fi/files/ohjeet/2637_alkoholijuomien%20v%C3%A4hitt%C3%A4ismyynti%20elintarvikeliikkeess%C3%A4.pdf

Alkoholilaki. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941143#L4P15>

Alkoholipoliitika roheline raamat. Sotsiaalministeerium. Tallinn, 2012. http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Tervisevaldkond/Tervisepoliitika/Alkoholi_poliitika/Failid/Alkoholi_roheline_raamat.pdf

Alkoholireklaamide märkamine noorte sihtrühmas: september 2010–mai 2011. TNS Emor ja Tervise Arengu Instituut. 20.10.2011. <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/204>

Alkoholiseadusega alaealisele ja joores isiku alkoholitarbimise tõkestamiseks seatud piirangute järgimine ning seda takistavad tegurid. Alkoholi tele- ja internetireklaam ning noored. Lõppraport 4.10.2012. TNS Emor ja Tervise Arengu Instituut. <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/208>

Anniskelun jatkoaikaluupien määrä vähentynyt huomattavasti. Valvira. [Pressiteade 28.01.2013.] http://www.valvira.fi/valvira/lehdistotiedotteet/anniskelun_jatkoaikaluupien_maara_vahentynyt_huomattavasti

Eestis küsitakse noortelt alkohoolseid jooke ostes dokumenti vähem kui kolmandikul kordadest. [TAI pressiteade 22.11.2011.] <http://www.tai.ee/et/instituut/pressile/uudised/1382>

European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs. <http://www.espad.org>

Hibell, B. jt (2012). The 2011 ESPAD Report. Substance Use Among Students in 36 European Countries. The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN). Stockholm. http://www.espad.org/Uploads/ESPAD_reports/2011/The_2011_ESPAD_Report_FULL_2012_10_29.pdf

Ikärajanvalvonnan toimivuus: Alkoholi. Koeostotutkimus. PTY. 14.5.2012. [Slaidid]

Ikärajanvalvonnan toimivuus: Alkoholi. Koeostotutkimus. PTY. 5.2.2013. [Slaidid]

Kobin, M. jt (2012). Uimastite tarvitamine koolinoorte seas: 15–16-aastaste õpilaste legaalsete ja illegaalsete narkootikumide kasutamine Eestis. Uuringu raport. Tallinna Ülikooli rahvusvaheliste ja sotsiaaluuringute instituut, Tervise Arengu Instituut. Tallinn.

Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Riigikogu 09.06.2010 otsuse (757 OE I) „Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018“ heakskiitmine“ lisa.

<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50603/Kriminaalpoliitika+arengusuunad+aastani+2018.pdf>

Neljäsosa anniskelupaikoista selvisi puhtain paperein. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto. [Pressiteade 28.01.2013.] <http://www.avi.fi/fi/Tiedotepalvelu/2013/Sivut/Neljasosa+anniskelupaikoistaselvisipuhtainpaperein.aspx>

Ostokokeilla tutkitaan pitävätkö ikäraajat tupakan, alkoholin ja rahapeliä myynnissä. [THL pressiteade 26.11.2012.] http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/ostokokeilla-tutkitaan-pitavatko-ikarajat-tupakan-alkoholin-ja-rahapeli-myynnissa

Poliisin tietoon tullut rikollisuus. Rikokset ja niiden selvittäminen vuodesta 1980. Tilastokeskus. <http://193.166.171.75/database/statfin/oik/polrik/polrik.fi.asp>

Politsei: alaealiste teevad alkoholi kättesaadavaks täiskasvanud. [PPA pressiteade 06.03.2012.] <https://www.politsei.ee/et/uudised/uudis.dot?id=220446>

Riiklik alkoholipoliitika. Riikliku alkoholipoliitika põhimõtted, esitatud Vabariigi Valitsuse istungile 22. jaanuaril 2009. <http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/4042/1/SoM%20VVe%2c%202009.pdf>.

Sekkumise uuring. II etapp. Politsei- ja Piirivalveamet. Vare & Jaakkola. September, 2012.

Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm aastateks 2011–2015. Tegevuste elluviimise ülevaade. http://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/uudised/taustamaterjalid/Tegevusprogrammi%20aruanne_2011.pdf

Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2011–2015. Vabariigi Valitsuse 5. mai 2011. a korralduse nr 209 lisa. https://www.riigiteataja.ee/akti/3100/5201/1001/VVK_209_lisa1.pdf

Warpenius, K. jt (2012). Peliin ei puututa - Alkoholin, tupakan ja rahapeliautomaatide ikärajavaalvontaa testanneet ostokokeet vähittäisliikkeissä. Yhteiskuntapolitiikka 77 (2012):4. <http://www.thl.fi/attachments/yp/2012/4/warpenius.pdf>

62 prosenttia alaikäisistä pystyi ostamaan alkoholia Päijät-Hämeessä. [THL pressiteade 1.6.2012.] http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/62-prosenttia-alaikaisista-pystyi-ostamaan-alkoholia-paijat-hameessa

7.1.2013 lähtien alle 30-vuotiailta vaikuttavien ikä tarkastetaan alkoholi- ja tupakkaostojen yhteydessä. [Päivittäistavarakauppa ry pressiteade 3.1.2013.] <http://www.ptv.fi/1253.html>

Harju Maakohtu 19.01.2010 otsus kriminaalasjas 1-09-21276.

Pärnu Maakohtu 19.06.2012 otsus väärteoasjas 4-12-2230.

Tallinna Halduskohtu 12.11.2007 otsus haldusasjas 3-07-1886.

Tallinna Ringkonnakohtu 18.12.2008 otsus haldusasjas 3-07-1886.

Väljavõteline refereering Tallinna Halduskohtu 12.11.2007 otsusest nr 3-07-1886

Asjaolud

10.09.2007 tegi politsei Tallinna linnavalitsusele ettepaneku kaaluda Kristiine Prisma alkohoolse joogi jaemüügi märke kustutamist, kuna 12.07.2007 oli seal üks müüja üheminutilise vahega müünud kahele 17-aastasele noormehele kummalegi 0,5 liitrit õlut. Mõlema rikkumise osas alustati füüsilise isiku suhtes väärteomenetlust, milles tehtud otsused jõustusid 29.08.2007. Kristiine linnaosa valitsus (LOV) otsustas 26.09.2007 oma korraldusega kustutada registreeringust alkohoolsete jookide müümist lubavad märged. 27.09.2007 esitas ettevõtte halduskohtule kaebuse selle korralduse tühistamiseks.

Kohtu põhjendused

Kohtu hinnangul ei teostanud haldusorgan haldusmenetlust läbi viies piisaval määral uurimispõhimõtet, mille tulemusena rikuti olulisel määral kaebaja õigust olla tema suhtes läbiviidava haldusmenetluse asjaoludega kursis ja õigust olla haldusmenetluses ära kuulatud. Kohtu arvates puudus ettevõttel reaalne võimalus esitada asjas sisulisi vastuväiteid, kuna talle ei avaldatud rikkumist puudutavaid materjale. Kohus nentis, et neid materjale ei olnud näinud ka haldusorgan ise.

Juhtumi puhul ei olnud selgesti tuvastatav juhtumi korduvus. Ettevõttel puudus isegi teoreetiline võimalus kuidagi esimesele rikkumisele järgnenud teist rikkumist vältida, kuivõrd ta sellest mitte midagi ei teadnud ning rikkumiste ajavahe oli umbes üks minut.

Kohus hinnangul viidi haldusmenetlus viidi läbi pealiskaudselt ja kiirustades. Äripäevas 19.09.2007 avaldatud LOV pressiteatest³⁰ nähtus, et LOV sidus end üheselt Tallinna linnavalitsuse poolt otsuse vastuvõtmiseks antud tähtajaga 26.09.2007 ning seega prevaleeris otsuse kiire vastuvõtmine tõendite kogumisele ja otsuse igakülgsele kaalumisele.

Kohus märkis, et müügiloa äravõtmist kohaldada üksnes siis, kui esineb oht rikkumiste jätkumiseks ja teised meetmed ei ole aidanud või on perspektiivis näha, et need ei aita. Ettevõtte oli pärast rikkumisest teadasaamist võtnud lisameetmeid alkoholi müügi välistamiseks alaealistele. LOV ei selgitanud kohtule, miks neid meetmeid ei peeta piisavaks; samuti polnud LOV juhtinud politsei tähelepanu sellele, et kõige karmima haldusmeetme rakendamise asemel oleks politseil olnud võimalik alustada väärteomenetlust.

Kohus jäi seisukohale, et haldusmenetluse puudulik läbiviimine tõi kaasa õigusvastase haldusakti andmise ning haldusakt tuleb tühistada. Kohus pidas kohaldatud meetet ebaproportsionaalseks rikkumise endaga, kusjuures oli alust kahelda, kas tegelikkuses kõigi asjaolude kaalumist Kristiine LOV poolt üldse toimuski.

Kristiine LOV kaebas halduskohtu otsuse edasi, kuid ringkonnakohus jättis kaebuse rahuldamata ja halduskohtu otsuse muutmata

³⁰ Alkoholi müügiloa tühistamise kaalumisest. [Kristiine linnaosa valitsuse pressiteade 19.09.2007.]
http://www.ap3.ee/pr/2007/09/19/Alkoholi_muugiloa_tuhistamise_kaalumisest

Väljavõtteid Tallinna Ringkonnakohtu 18.12.2008 otsusest nr 3-07-1886

12. AlkS [alkoholiseaduse] § 32 lg 4 p 4 eesmärk ei ole märke kustutamine alati, kui on toimunud alkoholi müük alaealisele. Vastasel korral oleks seadusandja välistanud täitevvõimu kaalutusõiguse märke kustutamisel. Ka ei oleks kaalutusõiguse täielik välistamine põhiseaduspärane. Seega märgib halduskohus õigesti, et kohalikul omavalitsusel ei ole lubatud asuda AlkS § 32 lg 4 p 4 kohaldamisel rakendama nn nulltolerantsi. AlkS § 32 lg 4 p 4 rakendamisel tuleb ennekõike arvestada ettevõtja õigusrikkumise raskust ja õigusrikkumise kordumise ohtu (sh näiteks ostja vanust, müüdud alkoholi kogust ja kangust – vrd Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 24. aprilli 2000. a otsus asjas nr 3-4-1-6-00, p 17). AlkS § 32 lg 4 p 4 eesmärk on vältida ebausaldusväärse ettevõtja poolt alkoholi lastele müümise kordumist, mitte karistada ettevõtjat. ...

13. Eelnevast tulenevalt on märke kustutamise kaalumisel asjakohane arvestada muuhulgas rikkumise korduvust. ... AlkS § 32 lg 4 p 4 rakendamisel ei saa rikkumise korduvust arvesse võtta, kui ettevõtjat ei ole esimesest rikkumisest haldusorgani poolt teavitatud või kui korduv rikkumine ei ole selle ettevõtja puhul massiline. ...

14. Sõltumata eeltoodust ei ole linnaosavalitsus arvestanud ka seda, et tegu oli ilmselgelt kergeimate võimalike alaealisele alkoholi müügi juhtumitega – müüdi lahjat alkoholi peagi täisealiseks saavatele noormeestele, kelle välimuse põhjal müüja ekslikult eeldas nende täisealisust ... Tegemist oli seega hooletuse, mitte tahtlusega. ...Kuna politsei esildis ega muud haldusmenetluses kogutud dokumendid kõiki neid asjaolusid ei sisaldanud, ei saanud linnaosavalitsus neid ka kaalutusõiguse teostamisel arvestada. ...

15. ...Ka ringkonnakohtu hinnangul on vastustaja eiranud proportsionaalsuse põhimõtet ja sellega ühtlasi haldusakti motiveerimise kohustust, jättes põhjendamata, miks ei oleks käesoleval juhul meetme eesmärgi saavutamiseks piisav olnud leebem vahend – nt kaebaja karistamine väärteomenetluses AlkS § 53 lg 2 alusel rahatrahviga kuni 50 000 kr. Ringkonnakohus ei nõustu vastustaja väidetest läbikumava seisukohaga, justkui oleks märke kustutamine leebem vahend kui väärteokaristus. Meetme koormavuse hindamisel tuleb lähtuda ennekõike selle tegelikest tagajärgedest ettevõtjale, mitte formaalsetest aspektidest, nt sellest, kas ettevõtja andmed kantakse karistusregistrisse. Ringkonnakohus ei pea mõistlikuks kahelda kaebaja väites, et vähemalt kuuekuuline alkoholi müügi keeld tema Kristiine keskuses asuvas kaupluses põhjustaks märkimisväärselt suurema kahju kui 50 000 kr. See, et tegu oli osalise ja eeldatavalt ajutise meetmega, kuivõrd kaupluse tegevus muus osas jätkub ja alkoholi müügi lubamist on poole aasta pärast võimalik uuesti taotleda, ei tähenda, et kaaluda ei oleks tulnud veelgi leebemaid vahendeid. ...

17. Kokkuvõttes näeb ringkonnakohus linnaosavalitsuse korralduses mitut diskretsiooniviga, mis isegi eraldivõetuna annaks piisava aluse korralduse tühistamiseks. Ringkonnakohus ei pea võimude lahususe põhimõtte ja HKMS § 19 lg 6 valguses võimalikuks asuda linnaosavalitsuse asemel kaalutusõigust teostama, tühistades märke kustutamise korralduse proportsionaalsuse tagamiseks üksikute kaubagruppide osas. ...